

NOVIČE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 13. junija 1855.

List 47.

Novo zdravilo zoper tertno bolezen.

Dr. Fr. Vulkan priporoča neko novo, in, kakor pravi, gotovo zdravilo zoper plesnino grojzdja, katero je tudi grajšak Komini iz Bocna na Tiroljskem skusil in z. k. ministerstvu notrajnih oprav na znanje dal s pohvalo, da je dobro. Štajarska gospodarska družba je podružnicam svojim, v katerih se vino prideluje, poslala popis Vulkanovega zdravila in ga razglasila tudi v zemskem svojem časniku, iz kterega ga mi povzamemo, da se razglasi še boljše po mnogih deželah slovenskim vinorejcem v poskušnjo *).

Zdravilo, ki ga priporoča dr. Vulkan, je novo, preprosto, in ne prizadeva veliko stroškov ne truda; vsak ga lahko rabi. On išče bistvo bolezn v plesnini grojzdja, in če se ta plesnina odpravi, se grojzdje ozdravi. Znajdel je pa ta pripomoček po skušnjah, ki so sicer res gotove, da se namreč na živalskih stvaréh ne nareja rastlinska plesnina.

Ta resnica ga je napeljala, da je začel svoje skušnje na naj bolj plesnivih grojzdih. Sred mesca junija (rožnika) so bile kakor droben grah debele jagode neke terte že čez in čez s plesnivcem prevlečene in so smerdele; bile so pepelnate barve, terta je kazala černe maroge, listje je bilo vkup zvito, in po navadnih skušnjah se je smelo reči, da v 4 tednih bojo jagode že razpokane.

Opiraje se na gori imenovano resnico — da živalska stvar pokonča in prežene rastlinsko plesnino — vzame tedaj dr. Vulkan 2 funta in pol navadnega mizarskega (tišlarskega) lima **) in ga popolnoma raztopi v 40 bokalih tople vode tako, da ta limasta voda ni pregosta, pa tudi ne prerodka, ampak da je na videz taka kakor lug, ravno srednje mere gosta. Ta voda se mora potem ohladiti.

V to limasto vodo je pomočil vse grojzde imenovane terte — in v 48 urah so bile vse jagode tako lepo zelene in svetle kakor zdrave; mesca septembra (kimovca) je grojzdje dozorelo in je bilo dobro in zdravo, kakor je navadno.

Na neki drugi terti je skusil ravno to limasto vodo; imela je ta terta troje grojzdov: pervega je pomočil vsega v vodo, drugega nič, tretjega na pol. Pervi grojzd je rasel potem veselo naprej, — jagode drugega so terde ostale kakor so bile, so se razpokale v 4 tednih in po tem gnjile, — na tretjem grojzdu so namočene jagode lepo rastle in dozorele, nenamočene pa so plesnéle in sognjile.

*) Popolnoma poterdim tudi mi, ker sl. vredništvo omenjenega časnika pravi, rekoč: „Čeravno se sme misliti, da, kakor mnogo družih že nasvetovanih zdravil, tudi to zdravilo pomagalo ne bo, ker tertna bolezen ni vunanja bolezen grojzdja, ampak je notrajna iz podnebnih in zemeljnih napak izvirajoča bolezen terte, vendar ne smemo, ker nam ni dano gledati v notrajno delavnišnico nature, zanemarjati nobene skušnje, ker skušnja in pa le spet skušnja je naj bolja voditeljca kmetijstva. Naj tedaj vinorejci skusijo tudi to toliko hvaljeno zdravilo, in potem, kar so zvedili, natanko popišejo in na znanje dajo.“ Vred.

**) Mizarski lim, kakor je znano, se kuha iz živalskih stvari: kit itd. Je tedaj lim res živalsk izleček. Vred.

Drugo terto, ktera je bila skoz in skoz po grojzdih, stebalu in listji plesniva, je ravno tako opral in jagode namočil v limasto vodo, in ozdravila se je popolnoma. Tudi če je na katerem grojzdu le tam pa tam kakošno plesnivo jagodico opral, se je ozdravila do dobrega.

Tako je skušal dr. Vulkan po mnogih tertah in povsod se je poterdilo to zdravilo, česar sem se sam prepričal, piše Komini. Opraviti ni veliko ž njim; v nogradu, kjer se na leto 400 veder vina pridelava, se vse skupej dá opraviti s 6 goldinarji. „Jez sem popolnoma prepričan“ — govori Komini na dalje — „da le limasta voda prežene bolezen“.

Da pa lim tudi moštu in vinu nič ne škoduje, se lahko iz tega posname, da z limom mnogoteri vinorejci vina čistijo.

Pa še za to je ta namaka dobra, ker prežene ose, ktere takrat dosti škodujejo grojzdu.

Nekaj od koristnega drevja.

2. Zelenika.

Zelenika (Buchsbaum; Jugoslaveni ji pravijo tudi bus ali šimšir; ponemčeno se imenuje pušpanj) je znan vedno zelen germ, ki ravno ne gré zlo na kviško, pa v silo tolsto deblo zraste. Perje ima gladko, obrobljeno, podolglato, kot usnjato. Je pa tega drevesca blizo do šest verst: Zelenika od otoka Minorka, nizka kot germ, drevesu podobna, razno pernata in pritlična.

Les tega drevesca — zelenikovina ali šimširovina — je rumenobled, lepo žilast, terd in težak tako, da v vodi se potone. Večje kose tega lesa rabijo orodarji, ki delajo iz njega pišali, hube in druge pišala; iz manjših kosov narejajo strugarji gumbe, glavnike, helce, žljice in vilice, pišalke, pipe, tobačnice, škatljice itd., po kterih izdelkih pridni ljudje si lep dnar pridobivljajo.

Za kurjavo je zelenikovina kaj izverstna stvar; nje pepél je pa posebno ugoden za pripravljanje luga. Za apnénce kuriti potrebuje se protja ali suhladi tega drevesca na polj manj, kakor drugega lesa.

Listje rabijo kmetovavci v ovčarnicah, v kravjih in volovskih hlevih za steljo, po kteri se dobi posebno dober gnoj. Na južnih in toplih krajih raste zelenika visokejša, kakor pri nas; nahajajo se tam drevesa do 20 čevljev visoke. Akoravno pa počasi raste, tedaj gospodarju še le pozno kaj dohodka obeta, naj bi vendar ne zanemarjali kmetje nasadbe in reje tega lepega drevesca posebno tam, kjer zemlja in podnebje njemu sta ugodna. J. Š.

Iz natoroznanstva.

Od vremena.

(Dalje.)

Razlaga, kako da se to ča dela, je dvakrat težka. Ne vé se, od kodi toliko merzlote, da se toliko ledú napravlja; pa si je ravno tako težko misliti, kako da zerna pred doli ne popadajo.